

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Касмініна О.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, десятої статті 133 Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ у редакції Закону України „Про забезпечення права на справедливий суд“

Конституційний Суд України (далі – Суд) 4 грудня 2018 року ухвалив Рішення у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, десятої статті 133 Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ у редакції Закону України „Про забезпечення права на справедливий суд“ за № 11-р/2018 (далі – Рішення).

Рішенням положення частини третьої статті 133 Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ від 7 липня 2010 року № 2453–VI (далі – Закон № 2453) у редакції Закону України „Про забезпечення права на справедливий суд“ від 12 лютого 2015 року № 192–VIII (далі – Закон № 192) було визнане таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) та підлягає застосуванню у його первинній редакції, а саме: „Посадовий оклад судді місцевого суду встановлюється у розмірі 15 мінімальних заробітних плат, визначених законом, що запроваджується поетапно: з 1 січня 2011 року – 6 мінімальних заробітних плат; з 1 січня 2012 року – 8 мінімальних заробітних плат; з 1 січня 2013 року – 10 мінімальних заробітних плат; з 1 січня 2014 року – 12 мінімальних заробітних плат; з 1 січня 2015 року – 15 мінімальних заробітних плат“.

Також Суд визнав таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), положення частини десятої статті 133 Закону № 2453 у редакції Закону № 192, за яким „суддя, який не здійснює правосуддя (крім випадків тимчасової непрацездатності, перебування судді у щорічній

оплачуваній відпустці), не має права на отримання доплат до посадового окладу“, для цілей застосування окремих положень Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ від 2 червня 2016 року № 1402–VIII (далі – Закон № 1402) зі змінами, а саме:

– частини першої статті 55 щодо нездійснення суддею правосуддя у зв'язку з неможливістю здійснення правосуддя у відповідному суді, припиненням роботи суду у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами та з неприйняттям, з незалежних від судді причин, у встановлені строки рішення про його відрядження до іншого суду;

– частини восьмої статті 56, частин першої, другої статті 89 щодо нездійснення суддею правосуддя у зв'язку з обов'язковим проходженням підготовки у Національній школі суддів України для підтримання кваліфікації;

– частини третьої статті 82, частин шостої, сьомої статті 147 щодо нездійснення суддею правосуддя у зв'язку з неприйняттям, з незалежних від судді причин, у встановлені строки рішення про переведення судді на посаду судді до іншого суду того самого або нижчого рівня у випадках реорганізації, ліквідації або припинення роботи суду, в якому такий суддя обіймає посаду судді.

З висновками Рішення погоджуюсь, проте не підтримую позицію Суду в частині встановлення випадків для застосування неконституційності положення частини десятої статті 133 Закону № 2453 у редакції Закону № 192. Тому на підставі статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ висловлюю окрему думку стосовно Рішення.

До внесення змін Законом № 192 до Закону № 2453 доплати до посадового окладу регулювались статтею 129 Закону № 2453 в редакції Закону України „Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України“ від 28 грудня 2014 року №76–VIII, а саме частиною дев'ятою, за якою судді з моменту закінчення

його повноважень до моменту прийняття рішення про його звільнення (відставку) здійснюється виплата суддівської винагороди у розмірі однієї мінімальної заробітної плати у розрахунку за повний календарний місяць. Тобто визначався конкретний випадок невиконання судді, який не здійснює правосуддя, суддівської винагороди в повному обсязі. Я не порушую питання про відповідність Конституції України (конституційність) цієї норми, проте варто зазначити, що в попередньому правовому механізмі було конкретизовано випадки доплат до посадового окладу, що більш повно відстоювало єдиний статус судді.

Розглядаючи питання щодо права судді на доплату до посадового окладу, Суд поділив випадки, коли суддя не здійснює правосуддя, на дві категорії. До першої категорії належать випадки, коли нездійснення правосуддя обумовлене поведінкою самого судді, до другої – коли нездійснення правосуддя не обумовлене його поведінкою. Суд дав право суддям на отримання таких доплат у випадках, коли суддя не здійснює правосуддя, передбачених другою категорією. Проте така градація за двома категоріями призводить до порушення єдиного статусу судді, а отже, незалежності суддів, гарантованої Конституцією України.

Так, у Рішенні від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004 Суд зазначив, що незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу, конституційним принципом організації та функціонування судів і професійної діяльності суддів; незалежність суддів полягає передусім у їхній самостійності, непов'язаності при здійсненні правосуддя будь-якими обставинами та іншою, крім закону, волею (абзац перший підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини). Таку позицію було підтримано й у Рішенні Суду, а також вказано, що Конституція України закріплює однаковий юридичний статус суддів через систему гарантій забезпечення їх незалежності, яка є невід'ємною складовою їхнього статусу; встановлена система гарантій незалежності суддів не є їхнім особистим привілеєм, вона пов'язана з набуттям статусу судді, має юридичне призначення, спрямоване

на захист прав і свобод людини і громадянина через здійснення правосуддя незалежним і безстороннім судом (суддею) (абзац шостий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини). Проте викладене не узгоджується з висновком, до якого дійшов Суд у Рішенні.

У Рішенні від 3 червня 2013 року № 3-рп/2013 Суд зазначав, що „визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів є невід’ємним елементом їх статусу...Такими гарантіями є надання їм за рахунок держави матеріального забезпечення (суддівська винагорода, пенсія, щомісячне довічне грошове утримання тощо)...“ (абзац п’ятий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини).

Враховуючи юридичні позиції Суду, можна дійти висновку, що рівень суддівської винагороди є гарантією незалежності суддів і ненадання суддям, які не здійснюють правосуддя з причин, обумовлених їх поведінкою, права на отримання доплат до посадового окладу призводить до порушення єдиного статусу судді, їх незалежності та гарантій, передбачених Конституцією України.

Також хотів би звернути увагу на те, що позбавлення інших суддів права отримувати доплати до посадового окладу можна розцінювати як дисциплінарне стягнення без вчинення суддею дисциплінарного проступку з порушенням принципу, за яким нікого не можна карати без встановлення вини.

Крім того, на сьогодні в законодавстві України відсутній вичерпний перелік випадків, коли судді не здійснюють правосуддя через обставини, що не залежать від них особисто або не обумовлені їхньою поведінкою. Перелік випадків щодо нездійснення суддями правосуддя, які зазначив Суд у Рішенні, було виокремлено в результаті аналізу Закону № 1402. Проте законодавство України щодо здійснення правосуддя та порядку роботи судової гілки влади має еволюційний та динамічний характер, що в майбутньому може призвести до випадків, які не були вказані Судом. Тому, на мою думку, Суд для повноти і об’єктивності, досконалості розгляду справи повинен був

визнати положення частини десятої статті 133 Закону № 2453 у редакції Закону № 192 неконституційним у цілому, що, до речі, і просив суб'єкт права на конституційне подання.

Також хотів би наголосити на тому, що згідно з частиною другою статті 133 Закону №2453 у редакції Закону № 192 передбачено, що суддівська винагорода складається з посадового окладу та доплат за:

- 1) вислугу років;
- 2) перебування на адміністративній посаді;
- 3) науковий ступінь;
- 4) роботу, що передбачає доступ до державної таємниці.

З аналізу вказаної норми вбачається, що є види доплат до посадового окладу (за вислугу років, за науковий ступінь), які жодним чином не пов'язані безпосередньо зі здійсненням суддею правосуддя, а також з його нездійсненням, що є ще одним аргументом на підтримку визнання неконституційним положення частини десятої Закону № 2453 в редакції Закону № 192 в цілому.

Враховуючи викладене, вважаю, що Суд повинен був визнати частину десяту Закону № 2453 в редакції Закону № 192 такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною) в цілому без передбачення конкретних підстав нездійснення правосуддя суддею з метою непорушення єдиного статусу всіх суддів та захисту гарантій незалежності судді, передбачених Конституцією України.

Суддя
Конституційного Суду України

О. В. КАСМІНІН